

**A Kúria
mint felülvizsgálati bíróság
ítélete**

Az ügy száma: Pfv.V.20.243/2017/5.

A tanács tagjai:

Dr. Bartal Géza a tanács elnöke

Dr. Zumbók Péter előadó bíró

Dr. Simonné dr. Gombos Katalin bíró

A felperes:

...

A felperes képviselője:

dr. Fekete Tünde ügyvéd

Az alperes:

...

Az alperes képviselője:

dr. Szmák Krisztián ügyvéd

A per tárgya:

vállalkozói díj megfizetése

A felülvizsgálati kérelmet benyújtó fél:

alperes

A másodfokú bíróság neve és a jogerős határozat száma:

Pécsi Ítéltábla Gf.IV.40.017/2016/10.

Az elsőfokú bíróság neve és a határozat száma:

Pécsi Törvényszék 18.G.20.697/2012/76.

Rendelkező rész

A Kúria a jogerős ítélet felülvizsgálattal támadott részét hatályában fenntartja.

Kötelezi az alperest, hogy külön adóhatósági felhívásra fizessen meg az államnak 562.300 (ötszázhatvankétezer-háromszáz) forint le nem rótt felülvizsgálati eljárási illetéket.

Az ítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

Indokolás

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] A felperes mint vállalkozó és az alperes mint megrendelő 2010. április 30-án építési vállalkozási szerződést kötöttek, amelynek tárgya a ... I. ütem kőrestaurátori munkáinak és a belső udvari reneszánsz loggia kőmunkáinak elvégzése volt. A felek az egyösszegű átalányárat 50.000.000 forint + áfa összegben határozták meg, amely

tartalmazta a műszaki tartalom megvalósításának teljes költségét. A szerződés 22. pontja rögzítette, hogy amennyiben az alperes a szerződésben foglalt munkákat csökkenti, annak megfelelően csökken az ár is, és az elhagyott munkát a szerződésben és mellékleteiben megállapított díjakon és árakon kell értékelni. A szerződés részét képező Általános Szerződési Feltételek (ÁSZF) 54. pontja tartalmazta, hogy a megrendelő jogosult a szerződés műszaki tartalmát bármikor megváltoztatni, az abban foglalt munkák mennyiségét növelni vagy csökkenteni, önálló munkarészeket, rendszereket ideiglenesen vagy véglegesen elhagyni azzal, hogy az elmaradó munkák elszámolása az ajánlati költségvetés vonatkozó tételei alapján történik.

- [2] A felek közötti szerződés megkötésekor a felperes árajánlatának alapjául is szolgáló műszaki tartalmat a 2009. október 5-én készített kőrestaurátori dokumentáció, valamint az annak alapján készült tervdokumentáció és mellékletei képezték. E dokumentáció volt az alapja a ... által kiadott, 2010. március 3-án jogerőre emelkedett építési engedélynek is. A nevezett közigazgatósági szerv a 2010. december 15-én jogerőre emelkedett határozatával engedélyezte, hogy a várkáporna és a loggia rekonstrukciós munkáit a felperes vezető tisztségviselője, ... kőszobrász restaurátor művész 2010. augusztus 30-án készített kőrestaurálási terve szerint végezzék el.
- [3] A módosított terv folytán a műszaki tartalom megváltozott. A korábban tervezett loggiához és a hozzá tartozó külső lépcsőhöz képest a loggia kialakítása, alaprajza, anyaga és szerkezete, továbbá a belső udvar kialakítása is változott, a Keleti-szárnyhoz kapcsolt liftaknát áthelyezték, és áttervezték az udvar esési viszonyait. Az elmaradt kőlépcső díjtétele nettó 1.104.372 forint, az elmaradt lépcső felmenő pillérek és a loggia hosszának csökkenése miatti díjtétel nettó 4.519.121 forint volt.
- [4] A szerződés alapján a kivitelezés a régészeti feltárásokkal párhuzamosan zajlott, és a régészeti kutatások eredményeként a műszaki tartalom negatív és pozitív irányban is módosult. Ennek ellenére a felek a szerződésükben kikötött átalánydíjat nem módosították.
- [5] Az alperes a szerződésnek megfelelően kiállított utolsó részszámla és végszámla szerinti 15.000.000 forint vállalkozói díjat a felperesnek nem fizette meg.

A kereseti kérelem és az alperes védekezése

- [6] A felperes leszállított keresetében 14.721.428 forint vállalkozói díj és késedelmi kamatai megfizetésére kérte az alperes kötelezését.
- [7] Az alperes érdemi ellenkérelmében - a beszámítás kifogására tekintettel - a kereset elutasítását kérte. A módosított tervek alapján csökkent műszaki tartalomra figyelemmel 5.623.493 forint + áfa összegben árleszállítás címén terjesztett elő beszámítási

kifogást. A hibás teljesítés miatt 78.717 forint + áfa javítási költség, a késedelmes teljesítésre tekintettel pedig 16.375.000 forint késedelmi kötbér beszámítását kérte.

Az első- és másodfokú ítélet

- [8] Az elsőfokú bíróság ítéletével a főkövetelés tekintetében a keresettel egyezően marasztalta az alperest, míg a késedelmi kamat vonatkozásában a keresetet részben elutasította. Az árleszállítás címén előterjesztett beszámítási kifogás elbírálásakor abból indult ki, hogy az átalánydíjas építési szerződés esetében a kialakult bírói gyakorlat szerint a munka tervtől részben eltérő tartalommal történő elvégzése esetén sem térhetnek át a felek a tételes elszámolásra, az átalánydíjból levonni csak a teljes egészében elmaradt munkarésszel kapcsolatos díjtételeket lehet. Minthogy az adott esetben a loggia elkészült, nincs elmaradt munkarész. Az elsőfokú bíróság kiemelte, hogy bár a szerződés 22. pontja és az ÁSZF 54. pontja feljogosította az alperest a műszaki tartalom megváltoztatására, de arra a hatóság engedélyének megváltoztatására tekintettel került sor, és a felperes ennek megfelelően teljesített a szerződéstől eltérő műszaki tartalommal. Miután pedig az engedély módosítását követően a felek a szerződésüket írásban nem módosították, az alperes átalánydíjból történő levonással kapcsolatos beszámítása emiatt is alaptalan volt. (Az elsőfokú bíróság a késedelmi kötbérigénnyel és a javítási költséggel összefüggő beszámítási kifogást sem tartotta teljesíthetőnek.)
- [9] Az alperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét fellebbezett részében részben megváltoztatta, és az alperest terhelő, a felperesnek fizetendő marasztalás összegét 14.721.428 forintra és annak az elsőfokú bíróság által megállapított időponttól járó késedelmi kamataira leszállította, a kereset ezt meghaladó részét tekintette elutasítottnak. Egyetértett azzal az elsőfokú bírói állásponttal, hogy az elmaradt munkarészekre tekintettel az alperes az átalánydíj csökkentését nem igényelheti. Az e körben kifejtett jogi indokokat ugyanakkor az alábbiakkal egészítette ki: Rámutatott arra, hogy az alperes igénye valójában nem árleszállítás, a hibás teljesítés esetén érvényesíthető szavatossági igény, hanem a keresettel szembeni védekezés volt. Az elsőfokú bíróság helyesen állapította meg, hogy a műszaki tartalomnak a tervmódosítás folytán előállt módosulása sem adott alapot az átalánydíjról a tételes felmérésre alapított díjmegállapításra való áttérésre, és az adott esetben nem volt olyan el nem végzett munka, amelynek díja ne illett volna a felperesnek. A jogerős ítélet indokolása szerint figyelembe kellett venni azt, hogy a felek közötti szerződés tárgya a várrekonstrukció keretében elvégzendő kőrestaurátori munkák összessége volt, amelynek műszaki tartalmát a szerződéskötés pillanatában, az akkor rendelkezésre álló építési engedély és kiviteli terv alapján rögzítették. Ezt a műszaki tartalmat a régészeti feltárások

eredményeként módosítani kellett, és az ezt rögzítő tervdokumentáció alapján a kiadott kőrestaurátori engedély módosítását kellett kezdeményezni. A kivitelezés ezt követően csak a módosított tervek és engedély alapján folytatódhatott, de ez nem változtatott azon a tényen, hogy a kivitelezésre az alperes adott utasítást, amelyet a felperes teljesített, s így a szerződés tartalma - a megrendelői utasítás felperes részéről történt teljesítésével mint ráutaló magatartással - a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 240. § (1) bekezdése szerint módosult, de anélkül, hogy a felek a vállalkozói díj módosításában is megállapodtak volna. A Ptk. 240. § (2) bekezdése értelmében pedig a tartalmában vagy jogcímében megváltoztatott szerződésnek a módosítással nem érintett része változatlan marad, ezért a felperes a módosított tartalmú szerződés teljesítéséért az eredeti szerződésben kikötött díjra tarthat igényt. Minthogy a felperes a szerződést tartalma szerint teljesítette, és a loggia kivitelezése mind az eredeti, mind a módosított szerződésnek része volt, nincs elmaradt munka. Az a tény, hogy az eredeti költségvetési tételek egy része szükségtelenné vált, egyes tételek helyett más munkát kellett elvégezni, illetve a tervmódosítások miatt új munkarészek és munkanemek léptek be, a díj átalányjellege miatt nem adott alapot a költségvetés szerinti elszámolásra. A másodfokú bíróság álláspontja értelmében az adott esetre a felek szerződésének 22. pontja és az ÁSZF 54. pontja sem volt alkalmazható, az alperes e szerződéses rendelkezésekre hivatkozva sem tarthat igényt díjcsökkentésre. Mivel a felek a szerződésüket a díjat érintően nem, csak a műszaki tartalom tekintetében módosították, ezért az alperesnek nincs jogcíme arra, hogy a díj kifizetését az általa megjelölt összeg erejéig megtagadja. (Az elsőfokú bíróság ítéletének részbeni megváltoztatását, és az alperest terhelő marasztalási összeg leszállítását az indokolta, hogy a késedelmi kötbér címén előterjesztett beszámítási kifogást a másodfokú bíróság részben megalapozottnak találta.)

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

- [10] A jogerős ítéletet az alperes támadta felülvizsgálattal, kérve annak részbeni hatályon kívül helyezését, az őt terhelő marasztalási összeg 8.597.935 forintra való leszállítását, és - az időközbeni teljesítésre tekintettel - a felperes 5.623.493 forint vállalkozói díj és késedelmi kamatai visszafizetésére kötelezését. Megsértett jogszabályhelyként a Pp. 206. § (1) bekezdését, a Ptk. 217. § (1) bekezdését, a Ptk. 240. § (1) - (2) bekezdéseit, és az építőipari kivitelezési tevékenységről szóló 191/2009. (IX.15.) Korm. rendelet (a továbbiakban: R.) 3. § (1) bekezdésének a) pontját jelölte meg. Arra hivatkozott, hogy a jogerős ítélet indokolásában foglaltakkal szemben a felek a vállalkozási szerződésüket ráutaló magatartással nem módosíthatták, mivel az

üzletszerű gazdasági tevékenység körében végzett építőipari kivitelezési tevékenységre kötött szerződést írásba kell foglalni, és a jogszabályban rögzített alaktság mellőzésével kötött szerződés(módosítás) semmis, ezt pedig a másodfokú bíróságnak hivatalból kellett volna észlelnie. Ennélfogva nem állapítható meg az, hogy a felek módosították volna a szerződésüket, és a felperes a műszaki tartalom csökkenésétől függetlenül igényt tarthatna a teljes eredeti vállalkozói díjra. Ez egyébként a felek szerződésének 22. pontjával is ellentétes, amely szerződéses rendelkezést sem az első-, sem a másodfokú bíróság nem vette figyelembe. A felülvizsgálati kérelem szerint a felperes nem általában véve a kőrestaurátori munkák elvégzését, hanem egy konkrét műszaki tartalom megvalósítását vállalta, és az átalányárat is erre nézve határozták meg. Ez a műszaki tartalom viszont több, mint 10 %-kal csökkent, amelyre a felek nem számíthattak és nem lehettek figyelemmel az átalányár meghatározásánál, s így a XXXII. számú Polgári Elvi Döntés alapján ennek ellenértékére a felperes nem tarthat igényt.

[11] A felperes felülvizsgálati ellenkérelmet nem terjesztett elő.

A Kúria döntése és jogi indokai

[12] A Kúria mindenekelőtt utal arra, hogy a Pp. 272. §-ának (2) bekezdése értelmében a félnek a felülvizsgálati kérelmében elő kell adnia, hogy a határozat megváltoztatását milyen okból kívánja. Az e követelménynek megfelelő, határozott felülvizsgálati kérelem azonban nem terjedhet ki a jogerős határozat alapján önként teljesített vagy az időközben elrendelt végrehajtási eljárás során behajtott pénzösszeg visszakövetelésére. Ha a végrehajtást elrendelő bíróság a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Vht.) 56. § (1) bekezdésének a) pontja alapján, a végrehajtandó határozat hatályon kívül helyezésére vagy megváltoztatására tekintettel a végrehajtást megszünteti vagy korlátozza, akkor a Vht. 56. § (4) bekezdése szerint az adós kérelmére arra kötelezheti a végrehajtást kérőt, hogy - teljesen, illetve részben - térítse vissza az adósnak a végrehajtás során kapott összeget (vagyon tárgyat) és a végrehajtási költséget, illetve annak megfelelő részét. Ez akkor is irányadó, ha az adós a végrehajtás megelőzése végett önként teljesítette a kötelezettségét, és ezt igazolta. Mindezek miatt az alperes által kért visszatérítés felőli határozathozatalnak a felülvizsgálati kérelem megalapozottsága esetén sem lehetett helye.

[13] A Kúria előrebocsátja továbbá azt, hogy mivel a felülvizsgálati kérelem kiegészítésére nincs jogszabályi lehetőség (BH2017.232.I.), ezért az alperes által a felülvizsgálati határidő letelte után előadott jogi indokok sem voltak figyelembe vehetők.

[14] A felülvizsgálati kérelem nem megalapozott.

[15] A Kúria a Pp. 275. §-ának (2) bekezdése alapján, a felülvizsgálati eljárás eredményeként azt állapította meg, hogy a jogerős ítélet

felülvizsgálattal támadott része a felülvizsgálati kérelemben megjelölt okokból nem jogszabálysértő.

- [16] A másodfokú bíróság helyesen állapította meg azt, hogy bár a felperes vállalkozói díjkövetelésébe az alperes árleszállítás jogcímén kívánt ellenkövetelést beszámítani, ez az érdemi védekezéséhez tartozó nyilatkozata nem minősült beszámítási kifogásnak, és az nem a hibás teljesítés miatt támasztható fenti szavatossági igény érvényesítését jelentette. Az alperes jogállítása ugyanis az volt, hogy a műszaki tartalom csökkenésére tekintettel a felperesnek a vállalkozási szerződésben kikötött átalánydíjhoz képest kisebb összegű díjazás jár.
- [17] A bíróságok ezért helyesen indultak ki abból, hogy átalánydíjas építési szerződésben meghatározott munkának a tervtől részben eltérő tartalommal való elvégzése sem ad alapot a tételes elszámolásra (EBH2000.201., BH2004.322.). A felülvizsgálati kérelemben is hivatkozott XXXII. számú Polgári Elvi Döntésben foglaltakra is figyelemmel ugyanakkor a szerződés műszaki tartalmának jelentős módosulása esetén átalányáras díjkikötés mellett is sor kerülhet a munka tételes elszámolására (BH2008.60.). Az átalánydíjtól való eltérést tehát az eredeti tervhez és a műszaki tartalomhoz képest lényeges, a kivitelezés során történt változtatások indokolhatják.
- [18] Az adott esetben a felek átalánydíjas építési szerződést kötöttek, amelynek műszaki tartalmát - a felperes árajánlatának alapjául is szolgáló - tervdokumentációra és építési engedélyre tekintettel határozták meg. A felperes eszerint a kőrestaurátori munkák, és - külön is nevesítetten - a belső udvari reneszánsz loggia kőmunkáinak elvégzését vállalta. Lényeges azonban a jogerős ítéletnek az a ténymegállapítása, hogy a kivitelezés a régészeti feltárásokkal párhuzamosan zajlott. Emiatt ugyanis a feleknek a szerződéskötéskor figyelemmel kellett lenniük arra, hogy a régészeti feltárások eredményeként a felperes által elvégzendő kőrestaurátori munkák összetétele, azok mennyisége változhat. A felek ennek ismeretében kötöttek átalánydíjas megállapodást.
- [19] A szerződéskötés után, az említett régészeti feltárások eredményeként a kőrestaurátori tervet és a hatósági engedélyt is módosítani kellett, ami a műszaki tartalom változását, és - többek között - a loggia kőrestaurátori munkáinak csökkenését eredményezte. Téves volt az a felülvizsgálati hivatkozás, hogy a szerződés 22. pontjában foglalt kikötést a bíróságok a fentiek kapcsán nem vették figyelembe. E szerződéses rendelkezést - csakúgy, mint az ÁSZF 54. pontját - mind az első-, mind pedig a másodfokú bíróság felhívta, de azt a felek jogvitájában nem tartotta alkalmazhatónak. Az adott esetben ugyanis nem az alperes csökkentette a munkákat, ami a szerződés szerint az ár megfelelő mérséklését indokolta volna, hanem a feleken kívül álló okból - a terv módosítása folytán - változott a műszaki tartalom. A Pp. 206. § (1) bekezdésében írt bizonyíték-mérlegelési szabály sem ebben a körben, sem a kereset megalapozottsága szempontjából releváns

további tények tekintetében nem sérült.

- [20] A jogerős ítélet indokolásában foglaltakkal szemben, azzal, hogy a felperes az alperes megrendelői utasítását teljesítve a módosított terv szerinti munkákat végezte el, a felek a szerződésüket ráutaló magatartással nem módosították. Miként a másodfokú bíróság arra helyesen utalt, a szerződés tárgya a kőrestaurátori munkák összessége volt. Ennek összetétele, egyes részfeladatai változtak, de ez az ÁSZF 54. pontja alapján sem tette lehetővé az átalánydíjtól való eltérést. A korábbiakban már ismertetett bírói gyakorlat szerint annak eldöntésekor, hogy a felek a kikötött átalánydíjtól eltérhetnek-e, és alkalmazhatják-e a tételes elszámolást, nem a szerződés erre okot adó módosításának, hanem annak van jelentősége, hogy a műszaki tartalom lényegesen változott-e; ilyenkor az átalánydíjon felül elszámolható pótmunkák ellenértékének figyelembevétele mellett a teljes egészében elmaradt munkarésszel kapcsolatos díjtételeket az átalánydíjból levonásba kell helyezni. A perben eljáró bíróságok pedig helyesen állapították meg, hogy az adott esetben az eredeti tervtől részben eltérő kivitelezés ellenére elmaradt önálló munkarész nem volt. Ennélfogva az alperes erre hivatkozással a vállalkozói díj kifizetését nem tagadhatta meg. A szerződés módosításának hiányában a felülvizsgálati kérelemben hivatkozott, és megsértett jogszabályhelyként megjelölt R. 3. § (1) bekezdésének a) pontja, Ptk. 217. § (1) bekezdése és 240. § (1)-(2) bekezdései sem voltak alkalmazhatóak.
- [21] A Kúria a kifejtettekre figyelemmel, a Pp. 275. § (3) bekezdése alapján a jogerős ítélet felülvizsgálattal támadott részét hatályában fenntartotta.

Záró rész

- [22] Mivel a felperes felülvizsgálati ellenkérelmet nem terjesztett elő, ezért az alperes által megtérítendő felülvizsgálati eljárási költsége nem merült fel.
- [23] Az alperes személyes illetékeljegyzési jogára tekintettel le nem rótt felülvizsgálati eljárási illetéknek az állam javára való megfizetésére a Kúria az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény 74. § (3) bekezdése szerint alkalmazott 6/1986. (VI.26.) IM rendelet 13. § (2) bekezdése értelmében az alperest kötelezte.
- [24] A Kúria a felülvizsgálati kérelmet a Pp. 274. §-ának (1) bekezdése alapján tárgyaláson kívül bírálta el.
- [25] Az ítélet elleni felülvizsgálatot a Pp. 271. § (1) bekezdésének e) pontja zárja ki.

Budapest, 2018. február 1.

. Bartal Géza s.k. a tanács elnöke, Dr. Zumbók Péter s.k. előadó
bíró, Dr. Simonné Dr. Gombos Katalin s.k. bíró